

Ermənistan silahlı qüvvələrinin əsir və girov götürdükləri azərbaycanlılara verdiyi işgəncələrlə bağlı məhkəmədə ifadələr dinlənilib

Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü nəticəsində sülh və insanlıq əleyhinə cinayətlər, müharibə cinayətləri, o cümlədən təcavüzkar müharibənin hazırlanması və aparılması, soyqırımı, müharibə qanunlarını və qaydalarını pozma, habelə terrorçuluq, terrorçuluğu maliyyələşdirmə, hakimiyyəti zorla ələ keçirmə, onu zorla saxlama və digər çoxsaylı cinayətlər törətməkdə təqsirləndirilən Ermənistan Respublikasının vətəndaşları Arayık Harutyunyan, Arkadi Qukasyan, Bako Sahakyan, Davit İşxanyan, David Babayan, Levon Mnatsakanyan və digərlərinin barəsində olan cinayət işləri üzrə açıq məhkəmə prosesinin baxış iclası iyulun 3-də davam etdirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Bakı Hərbi Məhkəməsinə hakimlər Zeynal Ağayevin sədrliyi ilə, Camal Ramazanovdan və Anar Rzayevdən ibarət tərkibdə (ehtiyat hakim Günel Səmədova) keçirilən məhkəmə iclasında təqsirləndirilən şəxslərin hər biri bildikləri dildə tərcüməçi, həmçinin müdafiələri üçün vəkillərlə təmin olunub.

İclasda təqsirləndirilən şəxslər, onların müdafiəçiləri, zərərçəkmiş şəxslərin bir qismi, onların hüquqi varisləri və nümayəndələri, həmçinin dövlət ittihamını müdafiə edən prokurorlar iştirak ediblər.

Hakim Zeynal Ağayev prosesdə ilk dəfə iştirak edən zərərçəkmiş şəxslərə işə baxan hakimlər kollegiyasını, dövlət ittihamını müdafiə edən prokurorları, tərcüməçiləri və s. təqdim edib, habelə onların qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş hüquqlarını və vəzifələrini izah edib.

Məhkəmə prosesində Azərbaycanın vaxtilə Ermənistan silahlı qüvvələrinin işğalı altında olan ərazilərində əsir və girov götürülmüş, habelə Ermənistan hərblçilərinin açıdıqları atəş nəticəsində yaralanmış və digər zərərər görmüş şəxslər ifadə veriblər.

Zərərçəkmiş şəxs Mobil Əhmədzadə bildirib ki, 2020-ci il noyabrın 8-də Ermənistan silahlı qüvvələrinin tankından atılan mərminin onun yanına düşüb partlaması nəticəsində sağ və sol ayaqlarından ağır qəlpə yaraları alaraq həşunu itirib. Beş gün ərzində meşəlikdə qalıb, noyabrın 13-də ayılanda "Qazel" markalı avtomobilin kabinə hissəsində xərək üzərinə uzadıldığını, yanında isə hərbi geyimdə tanımadığı bir şəxsin olduğunu görüb, içmək üçün Azərbaycan dilində su istəyib, lakin həmin şəxs təpiklə onun baş nahiyəsindən vuraraq su verməyib. Həmin hərəkətdən sonra o, ermənilər tərəfindən əsir götürüldüyünü anlayıb. Sonra həşunu yenidən itirib və ayılanda hər iki əlinin iplərlə cərpayıya bərkidildiyini, sağ ayağının bud hissədən kəsildiyini görüb. Zərərçəkmiş şəxs Ermənistanın paytaxtı İrəvan şəhərinə aparılıb. Əsir saxlanıldığı müddətdə bir neçə dəfə ona işgəncə verilib. O, Baş prokurorun böyük köməkçisi Vüsal Əliyevin sualına cavabında bildirib ki, 2020-ci il dekabrın 14-də Azərbaycana təhvil verilib.

Zərərçəkmiş şəxs Fəzail Əsədov qeyd edib ki, 1992-ci il mayın 7-də Şuşa-

nın müdafiəsi zamanı Ermənistan silahlı qüvvələrinin açdığı atəş nəticəsində sağ bud nahiyəsindən güllə yarası alıb. Həmin vaxt onunla birlikdə şəhərin müdafiəsində iştirak edən Həsənov Əli və Daşdəmirov Elbrus həlak olub, Nasir və Qax Rayon Polis Şöbəsinin əməkdaşı Əli isə itkin düşüb. Həmçinin Əli Rəsulov, Qazax rayonundan olan Əhməd və Polad isə bədənlərinin müxtəlif nahiyələrindən qəlpə yaraları alıblar.

Zərərçəkmiş şəxs Eldar Abdullayev 1993-cü ilin iyun-iyul aylarında Ağdərə rayonunda Ermənistan silahlı qüvvələrinin hərblçiləri tərəfindən yaralı vəziyyətdə əsir götürüldüyünü deyib. O, əsir götürüldə sağ qolundan, sol ayağından və sinəsindən güllə yarası xəsarətləri alıb və qanaxmadan həşunu itirib. Daha sonra onu Xankəndi şəhərinə apararaq orada yerləşən uşaq xəstəxanasında 1994-cü ilin mart ayının sonunadək, yəni, Azərbaycan tərəfinə təhvil verilənədək saxlayıblar. Bu dövr ərzində Ermənistan hərblçiləri tərəfindən azərbaycanlı əsirlərə qarşı törədilən ağılaşımaz vəhşiliklərin şahidi olub. Zərərçəkmiş şəxs Baş Prokurorluğun Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarəsinin şöbə rəisi Nəsir Bayramovun sualına cavabında deyib ki, əsirlikdə saxlanılan zaman hər gün müxtəlif təzyiqlərə və qeyri-insani rəftara məruz qalıb. Yaralı olmasına baxmayaraq, ona zəruri tibbi yardım belə göstərilməyib. Erməni nəzarətçilər və xəstəxanaya gələn erməni hərblçilər yaralı azərbaycanlı əsirləri mütəmadi olaraq avtomat silahının qundağı, rezin dəyənək və təpiklə döyüblər. O, cərpayıda olduğu halda ermənilər yaralarının olduğu nahiyələrə zərbələr vurub, bədəninə yannmış siqaret basıb, sağlam ayağına bıçaq batırıblar.

Ermənilər, həmçinin azərbaycanlı əsir qadın və uşaqların qaldıqları palatalara soxularaq onları döyüb işgəncələr veriblər. Uşaq xəstəxanasında saxlanıldığı dövrdə o, bir nəfər yaralı azərbaycanlının döyülərək qətlə yetirilməsinin şahidi olub.

Dövlət ittihamçısı Fuad Musayevin suallarına cavabında zərərçəkmiş şəxs qeyd edib ki, oradakı ermənilərdən yalnız əsirlərin dəyişdirilməsi ilə məşğul olan Albert Voskanyanın adını xatırlayır. A.Voskanyan onu şəxsən döyməsə də, onunla söhbət edib getdikdən sonra er-

məni nəzarətçilərə ona işgəncə verilməsinə dair göstəriş verib və bu göstəriş qəddarlıqla icra olunub.

Zərərçəkən Elnur Mehdiyev isə 6 ay erməni əsirliyində Xankəndidə saxlanıldığını və verilmiş işgəncələr zamanı sağlamlığını itirdiyini vurğulayıb. Qeyd edib ki, 2000-ci ilin fevralında əsir götürüldükdən sonra erməni hərblçilər onu yumruq-təpik, avtomat silahının qundağı ilə vəhşicəsinə döyüblər. Həmçinin onu iplə dirəyə bağlayaraq gecədən səhərədək qarın üstündə ayaqyalın saxlayıblar. Ayaqları şaxta vurduğu üçün donub və nəticədə sol ayağının bütün barmaqları amputasiya edilib. O, 2000-ci ilin iyulunda Ermonistana aparılıb və orada təcridxanada saxlanılıb. Həmin il iyulun 18-də əsirlikdən azad edilərək Azərbaycana təhvil verilib.

Elnur Mehdiyev prokurorların suallarını cavablandırarkən əsir düşəndən sonra müqavimət göstərmədiyini, məhz azərbaycanlı olduğuna görə işgəncələrə məruz qaldığını söyləyib.

Zərərçəkmiş İntiqam Məmmədov ifadəsində bildirib ki, o, 1992-ci ildə döyüşlərdə iştirak edib. Füzuli rayonunun Aşağı Veysəlli kəndi yaxınlığında sağ ayağından güllə yarası alıb və qanaxmadan həşunu itirdikdən sonra Ermənistan hərblçiləri tərəfindən əsir götürüldü. Əsir götürüldükdən dərhal sonra Xocavənd rayonunda yerləşən bir evin zirzəmisinə salınıb və həmin ilin dekabrın 10-dək - yəni, Azərbaycana təhvil verilənədək orada saxlanılıb. Əsirlikdə qaldığı 35 gün ərzində yaralı olmasına baxmayaraq, mütəmadi olaraq vəhşicəsinə döyülüb, ona ağır işgəncələr verilib. Zirzəmidə qaldığı ilk gün bir nəfər yaşlı erməni yanına gələrək, heç bir söz demədən ona müxtəlif işgəncələr verib.

Zərərçəkmiş Şahrüz Əliyev deyib ki, 1992-ci ilin fevralında Ermənistan silahlı qüvvələri onun yaşadığı Xocavəndin Qaradağlı kəndini tam mühasirəyə alıb, kənd sakinlərini əsir götürərək Xankəndiyə aparıblar. Yolda cavanların əksəriyyətini güllələyiblər. Əsirlikdə saxlandığı müddətdə Ermənistan hərblçiləri onu və digər əsirləri hər gün dəmir predmetlərlə döyüb, sonra isə şaxtalı havada həyətə çıxarıb saatlarla qarın üstündə saxlayıblar. Döyülmə zamanı işgəncələrdən həyatını itirənlər olub. Zərərçəkən qeyd edib ki, 54 gündən sonra əsirlikdən azad olunub. Ermənilər onun dayısı oğlu Habil Zeynalovu və əmisii oğlu Xəliq Əliyevi isə qətlə yetiriblər. Qardaşı Vəton Əliyev də onunla birlikdə əsir götürülüb, amma əsirlikdə bir-birilərindən ayrı saxlanmaları səbəbindən onun aqibəti barədə məlumatı yoxdur.

Zərərçəkmiş Xudayət Tağıyev diq-qətə çatdırıb ki, Qaradağlı kəndindəki

vəziyyətlə əlaqədar ondan başqa bütün ailə üzvləri kənddən çıxıblar. O qeyd edib ki, 1992-ci il fevralın 10-dan başlayaraq kənd mühasirədə olub. Ermənistan silahlı qüvvələrinin hərblçiləri kolxoz binasına daxil olub, kənd sakinlərini əsir alaraq bir sıraya düzüblər. Cavanlar bir avtomobilə, qadın və yaşlı kişilər isə digər avtomobilə mindirilib. Həmin vaxt Ermənistan hərblçiləri Eldar Dadaşova işgəncə verərək onu döyüblər. Eldarın can verdiyini görə Mamvel adlı erməni tapança ilə onu qətlə yetirib. Bir qədər getdikdən sonra ermənilər Dəmir Hüseynovu və Fədail Hüseynovu avtomobildən yerə düşürərək qətlə yetiriblər. Ardınca isə Ermənistan hərblçiləri "Böylik bağı" adlanan yerdə yenidən avtomobilləri saxlayaraq 30 nəfərdən çox kənd sakinini qətlə yetiriblər. Daha sonra digər girovları Xankəndi şəhərinə apararaq zirzəmiyə salıblar. Orada bir gün qaldıqdan sonra kənd sakinlərindən 20 nəfəri, eləcə də onu Xankəndi həbsxanasına aparıblar. Bu müddət ərzində ermənilər onlara müxtəlif ağır işgəncələr verib, qeyri-insani rəftara məruz qoyublar. Martin 30-da onunla birlikdə 9 nəfər Ağdam rayonunun "Qarağac qəbiristanlığı" deyilən yerdə azad edilib Azərbaycana təhvil verilib.

Zərərçəkmiş şəxs Aydın Əhmədov 1991-ci il dekabrın 28-də Kərkicahan kəndində yaralı vəziyyətdə Ermənistan silahlı qüvvələrinin və keçmiş sovet ordusunun 366-cı alayının hərblçiləri tərəfindən əsir götürüldü. Həmin vaxt onunla birlikdə bir neçə nəfər də əsir götürüldü. Ermənilər onları əsir götürən kimi bədənlərinin müxtəlif yerlərinə dəmir və taxta parçaları, avtomat silahının qundağı ilə müxtəlif zərbələr endirib, döy-döyə avtomobilə mindirib və Xankəndi şəhərində yerləşən xüsusi rejimli təcridxanaya aparıblar. Orada ona ağır işgəncələr verilib, müxtəlif bərk predmetlərlə döyüldü.

Dövlət ittihamçısı Vüsal Abdullayevin sualını cavablandıran A.Əhmədov əsir götürülən zaman ayağından və başından qəlpə yarası aldığını söyləyib. Ermənistan hərblçiləri onun yaralı olmasına baxmayaraq, xəsarətlərin olduğu nahiyələrdən təpik və avtomat silahının qundağı ilə zərbələr vurublar. Həbsxanada saxlanıldığı təxminən 10-12 gün müddətində erməni nəzarətçilər gündə bir neçə dəfə kameraya soxulub, onu vəhşicəsinə döyüblər. Daha sonra onu Serjik adlı erməniyə pulla satıblar. Altı ay sonra isə o, Azərbaycan tərəfinə təhvil verilib.

Zərərçəkmiş Nizami İsmayilov ifadəsində söyləyib ki, Ermənistanın Azərbaycana qarşı apardığı təcavüzkar müharibə zamanı zərər çəkib. 1992-ci ilin fevralında Ermənistan silahlı qüvvələri Şu-

şanı artilleriya ilə atəşə tutanda özü və anası yaralanıb. O qeyd edib ki, Ermənistanın apardığı təcavüzkar müharibə nəticəsində sağlamlığını, yaxınlarını və ev-əşiyini itirib.

Zərərçəkmiş Hidayət Əsgərov qeyd edib ki, 1993-cü il dekabrın 28-də Ağdam rayonu Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən atəşə tutulub və nəticədə o, ayaqlarından və sol əlindən güllə yarası alaraq yerə yıxılıb. Ermənistan hərblçiləri onu əsir götürüb, yanında olan bir nəfəri isə qətlə yetiriblər. Hidayət Əsgərov ifadəsində deyib ki, 1994-cü il noyabrın 28-dək Xankəndi şəhəri yaxınlığındakı hərbi hissənin hauptvaxtında, dekabrın 27-dək Şuşa həbsxanasında, 1995-ci il mayın 8-dək isə Xankəndi şəhər uşaq xəstəxanasında əsirlikdə saxlanılıb və həmin gün Azərbaycan tərəfə qaytarılıb. Bu müddət ərzində Armen, Samvel və adlarını xatırlamadığı mülki və hərbi geyimli ermənilər tərəfindən yumruq-təpik, dəmir və rezin dəyənəklərlə mütəmadi olaraq döyüldü, ağır işgəncələrə məruz qalıb.

Zərərçəkmiş Aqil Quliyev ifadəsində vurğulayıb ki, 1992-ci ilin fevralında Qaradağlı kəndi işğal olunanda kənd sakinlərinə zülm verilib, mülki insanlar diri-diri yandırılıb, evləri ağır texnika ilə atəşə tutulub. Həmin vaxt o da hər iki ayağından güllə yarası alıb. Baş prokurorun xüsusi tapşırıqlar üzrə köməkçisi Tuqay Rəhimlinin sualına cavabında A.Quliyev bildirib ki, bu müharibə nəticəsində hər iki ayağından yaralanaraq o, sağlamlığını itirib, həmçinin Xocavənd rayonunun işğalı nəticəsində ona məxsus əmlak ermənilər tərəfindən talan edilib.

Zərərçəkmiş şəxs Tahir Cəfərov 1992-ci il mayın 18-də Laçının işğalı zamanı Ermənistan hərblçiləri tərəfindən əsir götürüldüyünü bildirib. O, Xankəndiyə aparılaraq iyulun ortalarında orada saxlanılıb. Ardınca Xocalıya, sonra Xocavəndə, daha sonra isə Ermənistan ərazisinə - Gorus rayonuna aparılıb. Həmin il avqustun 13-də ermənilər tərəfindən Azərbaycana təhvil verilib. T.Cəfərov da digərləri kimi əsirlikdə olduğu müddətdə işgəncələrə məruz qaldığını söyləyib və qeyd edib ki, həmin müddətdə gün ərzində ona bir fincan su və kiçik bir parça quru çörək veriblər. O və əsirlikdə olan digərlərinə məhz azərbaycanlı olduqları üçün işgəncələr verilib. Həmçinin Xankəndidə saxlanılan zaman kəlbətinlə dişi dartılıb çıxarılıb.

Zərərçəkən Fikrət Aslanov da yaralı vəziyyətdə əsir götürüldüyünü vurğulayıb. Deyib ki, o, Ermənistanə aparılıb və 1 il 9 ay orada təcridxanada saxlanılıb. Onunla yanaşı, digər azərbaycanlılar da

əsir və girovluqda saxlanılıblar. Zərərçəkən ifadəsində qeyd edib ki, İrəvanda saxlanılıdıqları zaman əsirlərə dəhşətli işgəncələr verilib. Onlar məcburi əməyə cəlb olunublar. Həmin vaxt bəzi əsirlər həyatlarını itirib. Öldürülən iki azərbaycanlı İrəvanda qadın həbsxanasının həyə-tində basdırılıb.

Zərərçəkən Tacir İsmayilov ifadəsində söyləyib ki, 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə düşmən Xocalını dörd tərəfdən atəşə tutub. Həmin vaxt o, Xocalı aeroportunda polis kimi xidmət göstərib. Zərərçəkən deyib ki, Xocalı işğal olunarkən mülki sakinlərə çıxış üçün bir çuxır belə verilməyib. Şəhər atəş altında mühasirədə olub. İşğaldan əvvəl də Xocalı dörd tərəfdən ağır texnika ilə atəşə tutulub. Hücumlar zamanı əsasən mülki əhali hədəfə götürülüb. Ermənistan Xocalıda, Meşəlidə, Qaradağlıda mülki əhaliyə divan tutmaqla azərbaycanlıların gözünü qorxutmaq istəyirdi. Dövlət ittihamçısı Təranə Məmmədovanın sualına cavabında T.İsmayilov bildirib ki, bu müharibə nəticəsində 14 nəfər doğmasını itirib. Xocalı işğal olunan zaman düşmən onun qardaşı Vidadı İsmayilovu da girov götürüb. Qardaşını döyərək hər iki qolunu sındırıb, sonra isə adlarını xatırlamadığı digər iki Xocalı sakini ilə birlikdə güllələyiblər.

Zərərçəkmiş Anar Məmmədov deyib ki, 1993-cü il sentyabrın 23-də Ermənistan silahlı qüvvələrinin atdığı mərmnin partlaması nəticəsində sağ ayağından qəlpə xəsarəti alıb, yaralı vəziyyətdə Ermənistan hərblçiləri tərəfindən əsir götürülərək əvvəlcə Xocavənd Rayon Polis Şöbəsinə, sonra isə Xankəndi şəhər uşaq xəstəxanasında saxlanılıb. Həmin xəstəxanada erməni nəzarətçilər tərəfindən mütəmadi olaraq amansızcasına döyüldü, işgəncələrə məruz qalıb. Taxta parçası ilə vurulan möhkəm zərbə nəticəsində kürək nahiyəsində sümüyü sınıb və uzun müddət gipsdə qalıb. 1995-ci il iyunun 8-də Ağdam rayonu ərazisində əsirlikdən azad edilib və Azərbaycana qaytarılıb.

Zərərçəkənlər, həmçinin təqsirləndirilən şəxslərin, onların müdafiəçilərinin və özlərinin nümayəndələrinin də suallarını cavablandırıblar.

Məhkəmə prosesində, həmçinin zərərçəkmiş şəxslərin barələrində keçirilmiş məhkəmə-tibbi ekspertizasının rəyləri elan edilib. Məhkəmə prosesi iyulun 4-də davam etdiriləcək.

Qeyd edək ki, Ermənistan dövlətinin, onun dövlət qurumlarının vəzifəli şəxslərinin, hərbi qüvvələrinin və qanunsuz silahlı birləşmələrin bilavasitə rəhbərliyi və iştirakı, şifahi-yazılı qayda verdiyi tapşırıq, göstəriş və təlimatla-

rı, maddi, texniki, şəxsi heyətlə verdiyi dəstəyi, mərkəzi qaydada idarəçiliyi əsasında, eləcə də ciddi nəzarəti altında Azərbaycan ərazisində daxili və beynəlxalq hüquq normalarına zidd şəkildə, Azərbaycana hərbi təcavüz etmək məqsədilə yaradılmış, həmçinin Kəçəryan Robert Sedraki, Sarkisyan Serj Azati, Manukyan Vazgen Mikaeli, Sarkisyan Vazgen Zaveni, Babayan Samvel Andraniki, Balasanyan Vitali Mikaeli, Balayan Zori Hayki, Ohanyan Seyran Muşeqi, Qaramyan Arşavir Surenoviç, Melkonyan Monte Çarlz və digərlərinin rəhbərliyi, bilavasitə və dolaylı iştirakları ilə Ermənistan dövləti, o cümlədən sözügedən cinayətkar birlik tərəfindən aparılan təcavüzkar müharibənin gedişində törədilmiş çoxsaylı cinayət faktlarına dair cinayət işi üzrə erməniəsilili 15 təqsirləndirilən şəxs ittiham edilir.

Həmin şəxslər, yəni, Harutyunyan Arayik Vladimiri, Qukasyan Arkadi Arşaviri, Sahakyan Bako Sahaki, İşxanyan Davit Rubeni, Manukyan David Azatini, Babayan David Klimi, Mnatsakanyan Levon Henrikoviç, Beqlaryan Vasili İvani, Qazaryan Erik Roberti, Allahverdiyan Davit Nelsoni, Stepanyan Qurgen Home-ri, Balayan Levon Romiki, Babayan Mada-dat Arakeloviç, Martirosyan Qarik Qriqori, Paşayan Melikset Vladimiri Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 100 (təcavüzkar müharibəni planlaşdırma, hazırlama, başlama və aparma), 102 (beynəlxalq müdafiədən istifadə edən şəxslərə və ya təşkilatlara hücum etmə), 103 (soyqırımı), 105 (əhalini məhv etmə), 106 (köləlik), 107 (əhalini deportasiya etmə və ya məcburi köçürmə), 109 (təqib), 110 (insanları zorakılıqla yoxa çıxarma), 112 (beynəlxalq hüquq normalarına zidd azadlıqdan məhrum etmə), 113 (işgəncə), 114 (muzdluluq), 115 (müharibə qanunlarını və adətlərini pozma), 116 (silahlı münəqişə zamanı beynəlxalq humanitar hüquq normalarını pozma), 118 (hərbi soyğunçuluq), 120 (qəsdən adam öldürmə), 192 (qanunsuz sahibkarlıq), 214 (terrorçuluq), 214-1 (terrorçuluğu maliyyələşdirmə), 218 (cinayətkar birlik (təşkilat) yaratma), 228 (qanunsuz olaraq silah, onun komplekt hissələrini, döyüş sursatı, partlayıcı maddələr və qurğular əldə etmə, başqasına vermə, satma, saxlama, daşıma və gözdirmə), 270-1 (aviasiya təhlükəsizliyinə təhdid yaradan əməllər), 277 (dövlət xadiminin və ya ic-timahi xadimin həyatına sui-qəsd etmə), 278 (hakimiyyəti zorla ələ keçirmə) və onu zorla saxlama, dövlətin konstitusiyaya quruluşunu zorla dəyişdirmə), 279-cu (qanunvericiliklə nəzərdə tutulmayan silahlı birləşmələri və qrupları yaratma) və digər maddələri ilə ittiham olunurlar.

